

Ορθή επανάληψη

Α΄ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ

«Επιτάχυνση της διαδικασίας ενώπιον των πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων»

Με το υπό ψήφιση Νοσχ τροποποιούνται διατάξεις του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών (Κ.Ο.Δ.Κ.Δ.Λ.), του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (ΚΠολΔ), του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.) και του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ). Αφετηρία των προτεινόμενων διατάξεων αποτελεί η προσπάθεια να επιταχυνθεί η διαδικασία ενώπιον των πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων. Επί των διατάξεων που αναφέρονται ειδικώς στη διαδικασία ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων σημειωτέα τα εξής:

I. Επί του άρθρου 1 Νοσχ

Με το άρθρο 1 Νοσχ εισάγεται διάταξη, σύμφωνα με την οποία ο προσδιορισμός δικασίμων «αγωγών, αιτήσεων και εφέσεων που κατατίθενται στα πολιτικά δικαστήρια επιβάλλεται να γίνεται μέσα σε εύλογο χρόνο που δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι μήνες για τις ειδικές διαδικασίες και τους δώδεκα μήνες για την τακτική διαδικασία». Η προτεινόμενη διάταξη αναφέρεται σε οργανωτικά ζητήματα, τα οποία ρυθμίζονται από τους Κανονισμούς εσωτερικής υπηρεσίας που καταρτίζεται σε κάθε δικαστήριο (17Α Κ.Ο.Δ.Κ.Δ.Λ.). Ακόμη, η υπό ψήφιση διάταξη ρυθμίζει τα του χρόνου προσδιορισμού δικασίμων στο πλαίσιο της τακτικής διαδικασίας και των ειδικών διαδικασιών. Δεν προβλέπεται όμως χρονικό διάστημα για τον προσδιορισμό δικασίμων σε σχέση με αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων και εκούσιας δικαιοδοσίας, που από συστηματική άποψη δεν ανήκουν ούτε στην τακτική διαδικασία ούτε στις ειδικές διαδικασίες. Δεν θα ήταν ίσως άστοχο να υπάρξει, στην υπό ψήφιση ρύθμιση, ειδική πρόνοια για τον χρονικό προσδιορισμό των δικασίμων και σε αυτές τις περιπτώσεις, ώστε να αποφευχθούν ερμηνευτικές αποκλίσεις.

II. Επί του άρθρου 20 Νοσχ

Με την προτεινόμενη διάταξη μεταβάλλεται το σύστημα πλειοδοσίας σε

πλειστηριασμό για λογαριασμό τρίτου προσώπου. Σύμφωνα με το ισχύον άρθρο 1003 παρ. 2 ΚΠολΔ, όποιος υπερθεμάτισε για λογαριασμό τρίτου οφείλει, αμέσως μετά την κατακύρωση, να δηλώσει το όνομα του προσώπου για το οποίο υπερθεμάτισε, και ο τρίτος οφείλει, μέσα σε οκτώ ημέρες από την κατακύρωση, να δηλώσει την αποδοχή του. Η ρύθμιση αυτή τροποποιείται με το άρθρο 20 Νσχ, που εισάγει το σύστημα της εκ των προτέρων δηλώσεως του μετέχοντος σε πλειστηριασμό ότι θα υπερθεματίσει για λογαριασμό τρίτου προσώπου. Συγχρόνως, αυτός που λαμβάνει μέρος στον πλειστηριασμό οφείλει να δηλώσει στον επί του πλειστηριασμού υπάλληλο τα πλήρη στοιχεία του τρίτου και να καταθέσει σε αυτόν ειδικό συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο, με το οποίο του χορηγείται η σχετική εντολή. Με τη λύση αυτή αποτρέπονται φαινόμενα αιφνιδιασμού ως προς το πρόσωπο που υπερθεματίζει και αποφεύγονται τα ζητήματα που είχαν ανακύψει -στο πλαίσιο του ισχύοντος συστήματος- από την άρνηση του τρίτου να αποδεχθεί την κατακύρωση. Με την εισαγόμενη ρύθμιση, το πρόσωπο που μετέχει στον πλειστηριασμό θα ενεργεί ως άμεσος αντιπρόσωπος του τρίτου. Ο τρίτος αυτός θα θεωρείται ως υπερθεματιστής και στο όνομά του θα πρέπει να κατακυρώνεται το πλειστηριασθέν πράγμα.

III. Επί του άρθρου 21 Νσχ

Με την προτεινόμενη διάταξη τροποποιείται το άρθρο 954 παρ. 2 στοιχ. γ ΚΠολΔ και ορίζεται ότι η τιμή πρώτης προσφοράς πρέπει να ανέρχεται τουλάχιστον στα δύο τρίτα της αξίας, στην οποία εκτιμήθηκε το κατασχεμένο πράγμα, κινητό ή ακίνητο (βλ. και 993 παρ. 2 εδ. α' ΚΠολΔ), από τον δικαστικό επιμελητή. Επομένως, η τιμή πρώτης προσφοράς μπορεί να ορίζεται και σε ύψος ανώτερο των δύο τρίτων της αξίας του κατασχεμένου, δεν μπορεί όμως να καθορίζεται χαμηλότερα αυτού. Αν συμβεί αυτό, διατάσσεται η διόρθωση της κατασχετήριας έκθεσης (954 παρ. 4 ΚΠολΔ).

IV. Επί του άρθρου 22 Νσχ

Με την προτεινόμενη διάταξη εισάγεται τρίτο εδάφιο στο άρθρο 1532 ΑΚ. Σύμφωνα με αυτό, αν ένας γονέας παραβαίνει τα καθήκοντά του σε σχέση με την άσκηση γονικής μέριμνας του τέκνου και εφ' όσον επίκειται άμεσος κίνδυνος για τη σωματική ή την ψυχική υγεία του τέκνου, ο εισαγγελέας μπορεί να διατάσσει κάθε πρόσφορο μέτρο για την προστασία του, μέχρι την έκδοση της αποφάσεως του Δικαστηρίου, στο οποίο πρέπει να απευθύνεται εντός τριάντα ημερών. Με τη διάταξη αυτή επιδιώκεται να αντιμετωπισθούν τυχόν επικίνδυνες καταστάσεις, που θα μπορούσαν να δημιουργηθούν σε βάρος του τέκνου από την κακή άσκηση της γονικής μέριμνας εκ μέ-

ρους του πατέρα ή της μητέρας. Ο ίδιος κίνδυνος αντιμετωπίζεται όμως και με το άρθρο 735 ΚΠολΔ, το οποίο προβλέπει ρητώς τη δυνατότητα λήψεως ασφαλιστικών μέτρων από το δικαστήριο προκειμένου να ρυθμισθεί προσωρινά η άσκηση της γονικής μέριμνας. Στο πλαίσιο της εξουσίας του αυτής το δικαστήριο έχει, λ.χ., τη δυνατότητα να «ορίσει το γονέα στον οποίο ανήκει προσωρινά η άσκηση της γονικής μέριμνας, να αφαιρέσει από τους γονείς τη γονική μέριμνα εν όλων ή εν μέρει και να ρυθμίσει τα σχετικά με την επικοινωνία με το τέκνο».

Η σχέση του υπό ψήφιση νέου, τρίτου εδαφίου, του άρθρου 1532 ΑΚ με το ισχύον άρθρο 735 ΚΠολΔ δεν φαίνεται να είναι απολύτως διευκρινισμένη. Η προτεινόμενη διάταξη χορηγεί στον εισαγγελέα την εξουσία να διατάξει κάθε πρόσφορο μέτρο για την προστασία του τέκνου «σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις», δηλαδή, ακριβώς σε περιπτώσεις που θα δικαιολογούσαν επίσης τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων από το αρμόδιο δικαστήριο με το ίδιο αντικείμενο. Αν, λ.χ., συμβεί να διατάξει ο εισαγγελέας τη λήψη ενός μέτρου και παράλληλα να εκδοθεί απόφαση ασφαλιστικών μέτρων ή έστω να εκδοθεί προσωρινή διαταγή του δικαστηρίου (691 παρ. 2 ΚΠολΔ) διαφορετικού περιεχομένου, θα μπορούσαν να ανακύψουν ζητήματα συγκρούσεως μεταξύ των δύο κρίσεων. Δεν θα ήταν άστοχο να διευκρινισθεί η σχέση της νέας διατάξεως του άρθρου 22 Νσχ με το ισχύον άρθρο 735 ΚΠολΔ, ώστε να αποφευχθούν συναφή ερμηνευτικά ζητήματα κατά την παράλληλη εφαρμογή των δύο διατάξεων.

V. Επί των επί μέρους διατάξεων ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου του Νομοσχεδίου

1. Με το άρθρο 5 Νσχ προστίθενται στην παρ. 2 του άρθρου 31 ΚΠΔ τρεις σημαντικές τροποποιήσεις. Με την πρώτη, αναγνωρίζεται στον ύποπτο το δικαίωμα να ζητήσει να του χορηγηθούν αντίγραφα της δικογραφίας (βλ. Α. Κωνσταντινίδη, Έκθεση στο σχέδιο νόμου της Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών της Βουλής, Ποιν.Χρον. ΝΓ΄ σ. 1049, του ίδιου, ο ν. 3160/2003 «Για την επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας» ΠΛογ 2004 σ. 985· Δαλακούρα, Ποιν.Χρον. ΝΔ΄ σ. 588· Συμεωνίδη, Ποιν.Χρον. ΝΓ΄ σ. 10· Ζαχαριάδη, Ποιν.Δικ. 2005 σ. 196), να προτείνει μάρτυρες προς εξέταση και να προσάγει άλλα αποδεικτικά μέσα προς αντίκρουση των σε βάρος του καταγγελομένων (βλ. Εγκ.Εισ.Πρωτ.Πειρ. 11094/29.10.2003. Μπρακουμάτσου, Ποιν.Χρον. ΝΓ΄ σ. 1022). Με τη δεύτερη, αναγνωρίζεται στον ύποπτο η δυνατότητα να ασκήσει τα δικαιώματά του είτε αυτοπροσώπως είτε εκπροσωπούμενος από συνήγορο που διορίζεται κατά το άρθρο 96 παρ. 2 ΚΠΔ, εκτός αν

4

θεωρείται αναγκαία η αυτοπρόσωπη εμφάνισή του κατά την κρίση εκείνου που διενεργεί την προκαταρκτική εξέταση (βλ. σχετικά Καρρά, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2η έκδ. 1998 σ. 301, αριθμ. 322, του ίδιου, Π Λογ 2003 σ. 1790· Α. Κωνσταντινίδη, Ο ν. 3160/2003 «Για την επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας» ΠΛογ. 2004 σ. 985, 986· ΕγκΕισ.ΠρωτΠειρ. 11094/ 29.10.2003· Π. Μπρακουμάτσου, Ποιν. Χρον. ΝΓ΄ σ. 1022, 1023· Ζαχαριάδη, Ποιν.Δικ. 2005 σ. 196). Τέλος, με την τρίτη τροποποίηση, επεκτείνεται η εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 273 παρ. 1 εδ. γ΄ και ε΄ ΚΠΔ και στο στάδιο της προκαταρκτικής εξετάσεως (βλ. σχετικά Μακρή, Ποιν. Δικ. 2003 σ. 1116).

2. Με το άρθρο 6 Νοσχ διευκρινίζεται ότι, όταν η απόφαση σε ποινική δίκη εξαρτάται από άλλη υπόθεση για την οποία έχει ασκηθεί ποινική δίωξη, η πρώτη αναβάλλεται έως ότου εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση στη δεύτερη δίκη. Έτσι, επιλύεται νομοθετικά το πρόβλημα που είχε ανακύψει στο παρελθόν υπέρ της απόψεως, η οποία είχε υποστηριχθεί στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου 366 παρ. 2 ΠΚ, σύμφωνα με την οποία, η αναστολή της δίκης με βάση το άρθρο 59 ΚΠΔ επιβάλλεται όχι μόνο όταν η κύρια υπόθεση βρίσκεται στο στάδιο της κυρίας διαδικασίας, αλλά και όταν εκκρεμεί στην προδικασία (βλ. σχετικά Καρρά, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2η έκδ. 1998 σ. 621· Α. Κωνσταντινίδη, παρατηρήσεις στην ΠλημμΑθ 2794/1992, ΠοινΧρον. ΜΘ΄ σ. 925· Μπρακουμάτσου, Υπερ. 2000 σ. 917, 918· Ζαχαριάδη, ΠοινΔικ. 2005 σ. 196). Επίσης, η προσθήκη δεύτερης παραγράφου στο άρθρο 59 ΚΠΔ, προβλέπει ότι, στις περιπτώσεις των εγκλημάτων της ψευδορκίας μάρτυρα, της ψευδούς καταμηνύσεως, της απλής και συκοφαντικής δυσφημήσεως, αν για το επίμαχο γεγονός ασκήθηκε ποινική δίωξη, ο εισαγγελέας Πλημμελειοδικών αναβάλλει, μετά την προκαταρκτική εξέταση, με πράξη του, κάθε περαιτέρω ενέργεια έως το τέλος της ποινικής διώξεως μετά από σύμφωνη γνώμη του Εισαγγελέα Εφετών.

3. Δικαιολογημένα με το άρθρο 8 Νοσχ προβλέπεται η εκδίκαση του εγκλήματος της συκοφαντικής δυσφημήσεως ανώνυμης εταιρείας ενώπιον του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου. Το ίδιο ισχύει και για τα προβλεπόμενα από τη χρηματιστηριακή νομοθεσία πλημμελήματα. Όπως επισημαίνεται στην Αιτιολογική Έκθεση του νομοσχεδίου, πρόκειται, στις ανωτέρω περιπτώσεις, για εγκλήματα σοβαρά, τα οποία επιβάλλεται να εκδικάζονται όχι από έναν, αλλά από περισσότερους δικαστές, με αυξημένη εμπειρία.

4. Με το άρθρο 10 Νσχ προστίθεται νέο εδάφιο στο άρθρο 244 ΚΠΔ, με το οποίο ορίζεται, ότι η διενέργεια προανακρίσεως, εφόσον συντρέχουν οι προηγούμενες προϋποθέσεις, δηλαδή εφόσον διενεργήθηκε προηγουμένως προκαταρκτική εξέταση κλπ., επιτρέπεται μόνο για τη διεξαγωγή συγκεκριμένων ανακριτικών πράξεων και για εξαιρετικούς λόγους που πρέπει να μνημονεύονται ειδικά στην εισαγγελική παραγγελία (βλ. σχετικά Εγκ. ΕισΠρωτΑθ 75227/ 30.07.2003 (Σ. Μπάγια), Ποιν.Χρον. ΝΓ' σ. 1015 επ· ΕγκΕισ ΠρωτΠειρ. 11094/29.10.2003 (Π. Μπρακουμάτσου), Ποιν. Χρον. ΝΓ' σ. 1022· Εγκ.ΕισΠρωτ.Μυτιλ. 619/16.9.2003 (Γ. Κτιστάκη), Ποιν. Χρον. ΝΓ' σ. 1024).

5. Με το άρθρο 11 Νσχ προστίθεται, στην παρ. 3 του άρθρου 282 ΚΠΔ, εδάφιο τελευταίο, κατά το οποίο μπορεί να επιβληθεί προσωρινή κράτηση και για το πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή. Στην περίπτωση αυτή, το ανώτατο όριο της προσωρινής κρατήσεως είναι διάρκειας έξι μηνών και μπορεί να παραταθεί για άλλους τρεις μήνες.. Εδώ πρέπει να επισημανθεί ότι δικαιολογημένα προστίθεται το ανωτέρω εδάφιο, δεδομένου ότι υπάρχουν και αμελείς συμπεριφορές, που προκάλεσαν στο παρελθόν πολλά θύματα, όπως λχ. σεισμοί, πολύνεκρα ναυάγια πλοίων κλπ. Πάντως, σε καμία περίπτωση δεν πρέπει η δύναμη επιρροής των ΜΜΕ να κατισχύει ούτε η καταπράυνση της κοινής γνώμης να αποτελεί λόγο θεμελίωσης της προσωρινής κρατήσεως (βλ. σχετικά Δαλακούρα, Προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι 1998 σ. 120 επ. Βλ. επίσης και Ζαχαριάδη, Ποιν.Δικ. 2005 σ. 199).

6. Με το άρθρο 12 Νσχ κατοχυρώνεται το δικαίωμα ακροάσεως του κατηγορουμένου ενώπιον του δικαστικού συμβουλίου, όταν πρόκειται να αποφασισθεί η παράταση ή μη της προσωρινής κράτησης.

7. Με το άρθρο 13 Νσχ διευρύνεται το δικαίωμα εκπροσωπήσεως του κατηγορουμένου στο ακροατήριο από συνήγορο, που προβλέπεται στο άρθρο 340 παρ. 2 ΚΠΔ, και στα κακουργήματα, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 3 περ. γ' της ΕΣΔΑ (βλ. σχετικά ΟΛΑΠ 9/2002 ΝοΒ 2003 σ. 92. Βλ. επίσης ΑΠ 113/2003, Π Λογ 2003 σ. 139· ΑΠ 1600/2003· Π Λογ 2003 σ. 1734. Από τη θεωρία βλ. Καρρά, Π Λογ 2003 σ. 449· Η. Αναγνωστόπουλου, ΝοΒ 2002 σ. 491 επ· Τσιρίδη, ΠοινΔικ 2003 σ. 1124· Ζαχαριάδη, ΠοινΔικ. 2005 σ. 200, 201). Ωστόσο, επειδή η απολογία του κατηγορουμένου δεν είναι μόνο μέσο υπε-

ρασπίσεως του κατηγορουμένου, αλλά και αποδεικτικό μέσο κατά το άρθρο 178 ΚΠΔ (βλ. Ανδρουλάκη, Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, 2η έκδ. 1994 σ. 277 σημ 111· Αθ. Κονταξή, παρατηρήσεις στην ΟΛΑΠ 9/2002, Ποιν.Δικ 2002 σ. 1238· Α.Κωνσταντινίδη, Π Λογ 2004 σ. 990) ούτε περιλαμβάνεται αυτή στην έννοια της εκπροσωπήσεως του κατηγορουμένου (βλ. ΑΠ 516/2001, Π Λογ 2001 σ. 1353· ΑΠ 54/1994, Υπερ. 1994 σ. 595), ενδέχεται να υπάρξουν ενδοιασμοί για την ανωτέρω ρύθμιση. Ακόμη, πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τη νέα ρύθμιση, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την εμφάνιση του κατηγορουμένου ενώπιον του, όταν κρίνει ότι είναι απαραίτητη για την ανακάλυψη της αλήθειας, αλλά και τη βιαία προσαγωγή, όταν αυτός δεν εμφανισθεί αδικαιολόγητα.

8. Με το άρθρο 15 Νσχ καταργείται η μέχρι σήμερα υποχρέωση του κατηγορουμένου να υποβάλλει, επί ποινή απαραδέκτου, εαυτόν στην εκτέλεση της αποφάσεως, όταν ζητεί ακύρωση της διαδικασίας.

9. Με τις νέες ρυθμίσεις, που τίθενται με το άρθρο 16 Νσχ σχετικά με τις αναβολές των ποινικών δικών, καταργείται ο αριθμητικός περιορισμός των αναβολών της δίκης στο ακροατήριο, που προσέβαλε την εσωτερική λειτουργική ανεξαρτησία των δικαστών και είχε εισαχθεί με τον Ν. 3160/2003 (βλ. Καρρά, Π Λογ 2003 σ. 449).

10. Με το άρθρο 18 Νσχ καταργούνται οι ειδικές προϋποθέσεις παραδεκτού των ενδίκων μέσων της εφέσεως και της αναίρεσεως. Έτσι, δεν αποτελεί πλέον προϋπόθεση του παραδεκτού των ανωτέρω ενδίκων μέσων η προηγούμενη υποβολή του κατηγορουμένου σε εκτέλεση του προσβαλλόμενου με έφεση ή αναίρεση βουλεύματος με το οποίο διατάχθηκε η σύλληψη και προσωρινή του κράτηση ή της προσβαλλομένης με αναίρεση καταδικαστικής αποφάσεως.

11. Με το άρθρο 23 Νσχ ορίζεται ότι, για λόγους ορθής απονομής της δικαιοσύνης, το δικαστήριο δύναται να επιβάλλει σε περίπτωση κατ' ιδέαν συρρεόντων εγκλημάτων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 94 παρ. 1 ΠΔ, συνολική ποινή μεγαλύτερη των πέντε ετών, η οποία θα είναι δυνατόν να φθάσει τα δέκα έτη. Στην Αιτιολογική Έκθεση του νομοσχεδίου επισημαίνεται ότι, κατ' εξαίρεση, σε ιδιαίτερα σοβαρές περιπτώσεις ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή (πολύνεκρα ατυχήματα), το δικαστήριο θα μπορεί να επιβάλλει συνολική ποινή κατά το άρθρο 94 παρ. 1 ΠΚ (βλ. σχετικά Τσιρί-

δη, Ποιν. Χρον. ΝΒ' σ. 966, ο οποίος είχε προτείνει τη συνδυασμένη τροποποίηση των διατάξεων 94 παρ. 2 ΠΚ και 282 ΚΠΔ. Πρβλ. όμως Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ποιν.Δικ 2005 σ. 189 επ.).

12. Με το άρθρο 26 Νσχ αντικαθίσταται η παρ. 2 του άρθρου 186 ΠΚ, που αφορά την πρόκληση και προσφορά σε τέλεση πλημμελήματος, ώστε να τιμωρείται ουσιαστικά και η απόπειρα ηθικής αυτοουργίας τελέσεως ορισμένου πλημμελήματος (Πρβλ. όμως Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ποιν.Δικ. 2005 σ. 193, η οποία προτείνει την κατάργηση του συγκεκριμένου εγκλήματος).

Αθήνα, 23 Μαΐου 2005

Οι εισηγητές

1. *Στέλιος Ν. Κουσούλης (I, II, III, IV)*

Προϊστάμενος του Α' Τμήματος

Νομοτεχνικής Επεξεργασίας

Επίκ. καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

2. *Άγγελος Ι. Κωνσταντινίδης (V 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12)*

Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θράκης

Ο προϊστάμενος της Α' Διεύθυνσης

Επιστημονικών Μελετών

Αντώνης Μ. Παντελής

Καθηγητής της Νομικής Σχολής

του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου

Κώστας Μαυριάς

Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών